

Proiect de depozit sculptură. Depozitarea – o metodă de de protejare a patrimoniului muzeal

Diana Mirea*
Rodica Rotaru**

Keywords: *deposit for sculptures, storage, protection of museum heritage.*

Abstract: *Project deposit for sculptures. Storage - a method of protecting museum heritage. In this article we try to emphasize the importance of micro-climatology, of a healthy protection space, the understanding the processes leading to degradation of cultural heritage, in our case sculptures and steps that must be taken to hold a space for storage. Permanent care to preserve the heritage museum, whether it comes to storage or a simple packaging, is an essential feature for his recovery time.*

Sculptura, indiferent de perioada în care a fost realizată, este un element care trezește admirația, o operă de artă ce reușește să capteze și să mențină atenția, reflectând realitatea și preocupările culturale. De-a lungul timpului ea a îndeplinit o multitudine de funcții: religioase, votive, comemorative, politice, etc, iar oamenii prezentului o apreciază din punct de vedere estetic, istoric și simbolic. Autorii au realizat lucrări folosind o varietate de materiale care se comportă diferit în timp. Formele și dimensiunile lor au fost la fel de diverse.

Pentru a prelungi viața obiectelor de artă, conservatorii zilelor noastre trebuie să cunoască caracteristicile și sensibilitatea diferitelor materiale la anumiți factori agresivi atât din mediul extern cât și din structura materialelor¹. Deși par rezistente, sculpturile, implicit și cele din colecția studiată, pot suferi din cauza anumitor dăunători biologici, calamităților naturale, cutremurelor, depozitării incorecte, manipulării greșite, etc. Toate acestea justifică proiectarea unui spațiu care să îndeplinească anumite reguli.

Depozitul este un loc important în cadrul unei instituții muzeale² unde se conservă valori ale patrimoniului cultural după criterii bine stabilite conform Normelor de Conservare în vigoare. Ca spațiu, dar mai ales ca structură, el nu este fix. Există o permanentă dezvoltare a sa legată de cercetarea științifică, de achiziții și de transferuri. Este locul unde specialistul are la dispoziție spre documentare o diversitate de piese putând să compare materialele între ele, să ajungă la concluzii studiind piesele originale. Este centrul de la care pornesc activitățile de cercetare, organizarea expozițiilor, restaurare, conservare și activitate editorială. El nu este numai un spațiu simplu de păstrare ci și de conservare, de asigurare a unor condiții:

* **Diana Mirea**, doctor, conservator, Muzeul județean “Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea, e-mail: scrociob_diana@yahoo.com.

** **Rodica Rotaru**, conservator, Muzeul județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea.

¹ Mihalcu 1970, p.15.

² Pavel, Dumitrescu 1981, p.193.

microclimat, mobilier, securitate, iar pe de altă parte de observare a evoluției stării de sănătate a pieselor și de aplicare a unor tratamente care să permită prelungirea vieții unui bun cultural.

Oricât ar părea de paradoxal, depozitarea poate constitui o sursă de deteriorare a obiectelor muzeale. Faptul că bunurile culturale stau nemișcate permanent într-o aparentă stare de repaus nu exclude efectele negative pe care le poate avea poziția lor, felul cum sunt așezate sau un microclimat neadecvat³. Starea de conservare a bunurilor culturale muzeale depinde în mare măsură de modul de depozitare a lor⁴ organizarea depozitului devenind o activitate esențială și în același timp dificilă care impune soluționarea corespunzătoare a numeroase probleme. Modalitățile de depozitare previn transformările din structura obiectului, reacțiile la solicitările mecanice sau bio-chimice ale climatului⁵. Dacă în expoziție bunul este vulnerabil din cauza fluxului de vizitatori, luminii necesare pentru vizionarea exponatelor, etc; în depozit se urmărește respectarea principiului asigurării unei complete stări de repaus, ferirea de praf și lumină și un microclimat stabil în timp și spațiu⁶.

Secția de artă a Muzeului Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea are în colecția sa de sculptură 81 de piese tridimensionale cu înălțimi cuprinse între 20-160 cm pe care ne propunem să le depozităm într-un spațiu cu o suprafață de 34 m². Colecția la care ne referim cuprinde bunuri culturale de natură anorganică (marmură, piatră, gips, ceramică, metal, etc), organice (lemn) cât și obiecte cu o compoziție mixtă (lemn, ceramică sau piatră alături de diferite fragmente metalice).

Prima condiție de care ne-am propus să ținem seama când este ales locul unde se amenajează depozitul este existența unui spațiu salubru, acesta însemnând absența oricărui tip de dăunători biologici, un spațiu în care nu avem infiltrații etc. Curățenia este, de asemenea, una din cerințele fundamentale ale unui depozit muzeal, murdăria putând cauza degradări care pot duce la distrugerea obiectelor.

Măsurile de securitate impun atât existența camerelor de luat vederi, a unui sistem de alarmă, a pazei umane dar și izolarea spațiilor contra incendiilor. În vederea preîntâmpinării incendiilor s-a întocmit un plan de prevenire și de evacuare a acestora bazat pe inventarierea tuturor surselor potențiale de incendiu. În afara inspecțiilor periodice obligatorii executate de firmele de specialitate referitoare la instalațiile de încălzire mai sunt și controale efectuate de personalul muzeului. Fumatul în depozit este strict interzis. Depozitele sunt prevăzute cu extintoare cu CO₂ și pulbere. Căile de acces trebuie să permită manipularea și tranzitul obiectelor⁷. Pardoseala nu alunecă, nu atrage praful și se curăță ușor. Pereții și tavanele sunt văruiate. Instalațiile de energie electrică, de încălzire, de apă curentă și de evacuare a apelor uzate trebuie să funcționeze bine și să fie verificate periodic pentru că orice problemă apărută poate provoca pagube serioase obiectelor. Omul este un factor extrem de important, putând provoca daune majore sau ireversibile

³ Moldoveanu 2003, p. 174.

⁴ Ilea 2006, p.45.

⁵ Coleșică *et alii* 1984, p.109.

⁶ Mirea 2010, p.435.

⁷ Moldoveanu 2003, p.175.

pieselor prin neglijență și manipulări incorecte dar, în același timp, putând asigura conservarea bunurilor prin acțiuni corecte.

Este știut faptul că cerințele de conservare ale unui obiect necesită menținerea unui climat constant⁸. Umiditatea este implicată în numeroase procese chimice care au loc în cazul sculpturilor, o creștere a ei accelerând procesele chimice și fotochimice ceea ce are drept consecințe modificarea culorilor, fragilizări, scăderea rezistenței mecanice, coroziune etc. Dintre efectele fizice se pot enumera modificările dimensionale și absorția de săruri iar mucegaiurile, ciupercile și alți dăunători biologici preferă o umiditate de minim 70%. O umiditate sub 40% are ca urmări deshidratatea materialelor și scăderea rezistenței mecanice până la prăbușirea structurii celulare a lemnului. În strânsă legătură cu umiditatea, temperatura conduce la modificări dimensionale sau ale umidității relative, creșterea ratei proceselor fizice/chimice și condiționează apariția și dezvoltarea dăunătorilor biologici. Chiar dacă mediul este ceva mai uscat sau umed, dar stabil, este de preferat în locul oscilațiilor care duc la procese fizice ce afectează în timp bunurile culturale⁹. Depozitul trebuie să fie bine izolat termic iar iarna trebuie asigurat un regim de încălzire continuă fără ca temperaturile să le depășească pe cele existente vara. Înregistrarea valorilor de umiditate și temperatură din depozitul de sculptură se face cu ajutorul termohigrometrelor. Pentru controlul valorilor de umiditate există în dotare umidificatoare și dezumidificatoare iar reglarea temperaturii în cazul oscilațiilor se face cu termostate atașate la calorifere.

Lumina înseamnă energie absorbită în materie și, la rândul ei, fenomene fizice și chimice complexe. Dacă în expoziție este nevoie de lumină pentru a viziona bunurile expuse în depozit avem nevoie de ea doar în momentul în care specialistul de muzeu se află în încăpere. Lumina caldă, difuză, aprinsă când este nevoie în funcție de structura arhitectonică, de anotimp și de oră, storiuri la geamuri sunt suficiente pentru a satisface necesitățile de iluminat ale colecției de sculptură care are în componența sa materiale care nu pun probleme deosebite din acest punct de vedere.

Alături de cele menționate anterior, depozitarea corespunzătoare¹⁰ cuprinde alegerea criteriului pe baza căruia urmează să se facă gruparea obiectelor, stabilirea unității modulare de bază și elaborarea cataloagelor topografice necesare regăsirii rapide a obiectelor. Modul de așezare a obiectelor este foarte important pentru păstrarea lor în perimetru unui microclimat adecvat. Depozitul de sculptură trebuie organizat la parter din cauza greutateii pieselor și pe latura nordică a imobilului astfel încât razele solare să nu acționeze direct asupra obiectelor. El trebuie să fie compact în moduli, prevăzuți cu polițe în funcție de forma și dimensiunile obiectelor care sunt așezate prin alăturare.

Pentru o cât mai bună protecție a obiectelor, o echipă interdisciplinară formată din arhitect, muzeografi, conservatori și restauratori propune concret modalitățile de organizare a depozitului. Aceștia stabilesc locul și contextul în care vor fi

⁸ Ținând seama că este vorba de un depozit în care intră materiale diferite care au necesități diverse de conservare.

⁹ Moldoveanu 2003, p.34-41, 63.

¹⁰ Alexiu, Luca 1982 p.275.

amplasate în cazul nostru sculpturile, pe baza inventarului de tip morfologic și al formatului obiectelor, urmărind mai multe etape obligatorii și stabilind trăsăturile modulelor de depozitare. Organizarea depozitului are în vedere exploatarea rațională și completă a spațiului¹¹.

Pentru a îndeplini condițiile prevăzute în normele de conservare, unitățile modulare alese au fost polița metalică fixă și compartimentul. Depozitul va cuprinde 12 unități modulare cu o înălțime de aproximativ 200 cm, 90 cm lățime, 70 cm adâncime și trei tipuri de compartimentări. Primii patru moduli vor avea două polițe compartimentate la 130 cm și 75 cm. Alți patru moduli vor fi compuși din 3 polițe amplasate la înălțimile de 100 cm, 50 cm și 30 cm. Cel de-al treilea tip va fi compus din 3 compartimente la 75 cm și 50 cm. Sculpturile având peste 120 cm înălțime și o greutate ce nu permite așezarea lor pe poliță vor fi depozitate pe 8 suporti mobili executați din lemn masiv și prevăzuți cu role care ușurează deplasarea obiectelor. Pentru confecționarea unităților modulare este nevoie de cornier cu aripi egale de 4 mm grosime – 264 m, foi de tablă cu grosime de 1 mm - 16 foi, 12 m plasă sârmă zincată, electrozi, 8 suporti pătrați mobili cu latura de 100 cm însumând un deviz aproximativ de 4200 lei în regie proprie și 10200 lei prin intermediul unei firme (6000 lei manoperă). Prevenirea anumitor șocuri și degradări în cazul unor cutremure s-a făcut prin prevederea modulelor cu plase de protecție. Ținând cont de criteriul accesibilității la piese, formatul încăperii permite așezarea a 4 moduli pe latura estică, 8 moduli pe latura vestică și a suportilor pentru sculpturile înalte pe latura sudică.

În scopul regăsirii rapide a obiectelor, modulii și unitățile modulare sunt codificate cu ajutorul unui sistem alfanumeric. Aceasta se regăsește în cataloagele topografice. Odată cu finalizarea lucrărilor, obiectele sunt transportate în depozit în ordinea așezării lor pe polițe.

În acest articol încercăm să subliniem importanța microclimatologiei, a unui spațiu sănătos de protejare, înțelegerea proceselor care duc la degradarea patrimoniului cultural, în cazul nostru sculpturile¹² precum și pașii care trebuie parcurși pentru organizarea unui spațiu destinat depozitării. Fiecare depozit are în spatele său o perioadă îndelungată de studiu și un volum apreciabil de muncă, urmând asigurarea unor condiții optime de microclimat și protejarea continuă a patrimoniului muzeal care nu este deloc simplă ținând cont de condițiile interne și externe diferite care se pot înregistra în spațiu și timp. Grijă permanentă pentru prezervarea patrimoniului muzeal este o trăsătură esențială pentru valorificarea lui.

¹¹ Standard ocupațional 2006, Ocupația Conservator bunuri culturale, p. 21.

¹² Bernardi 2004, p. 121, 122.

Bibliografie

Alexiu, Luca 1982 – V. Alexiu, Elena Luca, *Modalități de realizare a depozitelor la Complexul muzeal Golești*, Cercetări de conservare și restaurare, vol. 2, București.

Bernardi 2004 - Adriana Bernardi, *Conservare opera d'arte Il microclima negli ambienti muzeale*, Padova.

Coleșică et alii. 1984 – Gh. Coleșică, Virginia Diaconescu, Gh. Tonescu, *Principii și modalități de organizare a depozitelor muzeistice la Muzeul Național de Istorie al R.S. România*, Cercetări de conservare și restaurare, vol. 3, București.

Florea 2010 - O. Florea, *Etiopatologia operei de artă și a materialelor structurale*, București.

Ilea 2006 - Ioana Lidia Ilea, *Metode de conservare și restaurare a pieselor textile*, Cluj Napoca.

Mirea 2010 - Diana Mirea, *Metode de conservare și expunere a sculpturilor în muzeele de artă*, Buridava, studii și materiale, VIII, p. 435-438.

Mihalcu 1970 - M. Mihalcu, *Conservarea obiectelor de artă și a monumentelor istorice*, București.

Moldoveanu 2003 – A. Moldoveanu, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, București.

Pavel, Dumitrescu 1981 - Anghel Pavel, Emil Dumitrescu, *În legătură cu termenul de depozit muzeal*, Cercetări de conservare și restaurare, vol. 1, București.

Standard ocupațional 2006, *Ocupația Conservator bunuri culturale*.

